

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՂՈՒՆԻ ԵՒ ՈՐԲՈՒՆԻ

Այս անգամ խօսքս Ս. Ղազարու կղզուց լսուող վայնասու-

նի մասին է։
Այդ վայնասունին արձագանք է տուել և «Մշակ» լրագիրը։
Թոյլ եմ տալիս ինձ «Լուսնայ»-ի յարգելի ընթերցողնե-

րին ծանօթացնել յիշեալ կրկնակի վայնասունների հետ։
Ընթերցողներն անշուշտ լսած կը լինեն, որ «Բազմա-
վէպ»-ը ծանր երկունքից յետոյ ծնաւ «Որբունի»-ն։ «Բազ-
մավէպ»-ի անդրանիկ զաւակի երեսը դուք չէք տեսել։
Հենց դրա մէջ էլ կայանում է ձեր երջանկութիւնը։

Բայց աւելի երջանիկը ինքը՝ «Որբունի»-ն էր, որ շուտով
մեռաւ, որովհետեւ վարակուած էր ժառանգական անբուժելի
ախտերով, եթէ ապրէր էլ, թշուառագոյն կեանք պիտի ու-
նենար։

Բայց աւանդ, «Բազմավէպ»-ն էլ, շատ ու շատ անմիտ ծը-
նողներին նման, անդրանիկի թշուառագոյն մահից յետոյ, լոյս
աշխարհ բերեց և մի ուրիշը—«Գեղունի»-ն։

Վերջինիս ծնունդը հայ աշխարհին աւետուեց դափով ու
զուռնայով, իսկ այդ թմբկահարների մէջ առաջին պատիւը
պատկանում է «Մշակ»-ին։

Դեռ երեք տարին նոր լրացրած, ժառանգական ախտն
արդէն զուլիս է բարձրացրել մանուկ «Գեղունի»-ի մէջ։

Եւ Ղազարեանների հաւատարմատարը ինչ որ Հ. Ս.
Երեմեան սպառնում է հայ աշխարհին թոյլ տալ մանուկ «Գե-
ղունի»-ին, որ մեռնի, եթէ հայերը բժշկական օգնութիւն չը
հասցնեն նրան։

«Գեղունի»-ի համար առատ բաժանորդ, ով հայեր, ապա
թէ ոչ—նա կը մեռնի իր անդրանիկ եղբօր—«Որբունի»-ի
նման։

Այս է գուժում Հ. Երեմեանը:

Սակայն հայը ապացուցեց, որ գիտէ յանձին «Գեղունի»-ի պատժել Երեմեաններին:

Արդէն Հ. Ս. Երեմեանը խոստովանում է, որ «Գեղունի»-ն պատժուած է, որ նրա համարները ղէզաղէզ, անտէր՝ անտիրական որը կը մնան տպարանի խորշերուն մէջ:

Ահա թէ ինչու Հ. Երեմեանի յուսահատութիւնը վնասեցուցիչ է: Թէև որպէս սփոփանք իւր դառնացած սրտի, աշխատում է հայի ցոյց տուած ցուրտ անտարբերութիւնը դէպի մանուկ «Գեղունի»-ն, վերագրել հայի ժլատութեան:

Եւ իւր յատուկ շնորհով գոչում է.

«Ժլատութեան բռնակալ ոյժը պէտք է փշրել...»

Միամիտ մարդ. նա դեռ չի ուզում խոստովանուել, որ դա ժլատութեան հետեանք չէ, որ այդ ցուրտ անտարբերութեամբ հայն ուղեց գործնականօրէն փշրել Հ. Երեմեաններին օր աւուր ածող մեծամառութիւնը...

Եւ պատժեց հարկադրելով «Գեղունի»-ին, որ տպարանի խորշերուն մէջ, Երեմեանի աչքի առաջև, ղէզաղէզ, անտէր՝ անտիրական մնան, հիւժուին, լուծուին ու փոշիանման, ինչպէս Երեմեանի սպառնալիքները, հայհոյանքներն ու լուսանքները:

Հայ հասարակութիւնից յետ չը մնացին նաև «անուն մը ունեցող հայ գրագէտները, բանաստեղծները, նկարիչները, չը տալով ոչ մի գրուածք, ոչ մի նկար»:

Ա՛խ, որքան սիրուն է «Գեղունի»-ն, բայց ափսոս, որ հայը զուրկ գեղարուեստական ճաշակից և նա՛ այդ ասիացի հայը թոյլ է տալիս, որ մանուկը մեռնի ծաղիկ հասակում...

Այսպէս են ողբում Հ. Երեմեանները, այս ողբին է արձագանք տալիս նաև «Մշակ»-ը:

Այդ վայնասունի մէջ ես լսում եմ և մի արդէն հնացած ֆրազ: Եթէ — որ «Գեղունի»-ի արդիւնքով բազմաթիւ որբեր են կերակրուած, խնամուած ու կրթուած, որոնք իբր թէ՛ «կապասն»...

Սպասող որբերին օգնութեան ձեռք կառկառելու մարդասիրական զսեմ գաղափարը բաւական պիտի լինէր ստիպելու հային, որ նա մոռանալով ամենայն ինչ, ձեռք մեկնէր նաև Երեմեանների նման... անձնաւորութիւններին, եթէ միայն այդ ճիշտ լինէր:

Սակայն Հայն իրաւունք է ունեցել քիչ ու շատ սկեպտիկ վերաբերուելու Ղազարու կղզուց լսուող համանման երգերին: Եւ ուղեցել է ու ուզում է իմանալ, թէ՛

ա) Հիեղունի»-ի արդիւնքով ի՞նչ որբեր են խնամուել կամ պիտի խնամուին:

բ) Ո՞վքեր են նրանց խնամողները և ո՞ւր...

գ) Ի՞նչպէս են խնամուում, ի՞նչ հոգով կըթուում ու դաստիարակուում...

Փակագծի մէջ նկատեմ, որ Օսմանեան սուլթանները նոյնպէս լաւ կերակրում, կըթում, խնամում էին քրիստոնէութեան գրկից յափշտակած մանուկներին, սակայն կըթում, դաստիարակում էին այն հոգով, որ նրանք կազմում էին Ենի-Ձէ-րիների ահարկու լէգիօնները, դարձնելով իրենց սուրը դէպի իրենց ծնող քրիստոնեայ ազգերը...

դ) Ամենայն Հայոց կաթուղիկոսը կամ գէթ Պօլսոյ Հայոց Պատրիարքը վերահսկողութիւն ունէին խնամող որբերի վրայ կամ այն արդիւնքի վրայ, որ տալիս է կամ տուել է Հիեղունի»:

ե) Ի՞նչու այս երեք տարուայ ընթացքում հրապարակական հաշիւ չի տրուել յիշեալ որբերի վրայ արուած նիւթական, մտաւոր, բարոյական ու ֆիզիքական խնամքի մասին:

Այս վերջին մի քանի տարիներում Ղազարեանները, յանձին ինչ-որ Երեմեաններ, մի տեսակ յանդուգն ոտնձգութիւններ են անում, պարտականութեան խոշոր-խոշոր բռններ դնում մեր վզին և պահանջում են.

Որ «Բազմավէպ» ստանանք ու երբեմն էլ իրենց փառացի փառս բարձրացնենք...

Որ իրենց գոյութեան երկհարիւրամեակը մօտենք ու գովարանենք...

Որ իրենց մեռելները համար մեր եկեղեցում հոգեհանգիստ կատարենք և այն պարտագիր կերպով, որ իրենք երբէք չեն անում: *)

Եւ ի վերայ այսոյ ամենայնի լի սպառնալիքով, և հայհոյական համեմունքով պահանջում են, որ Հիեղունի» ստանանք:

Բայց տեղն ընկած ժամանակ, չեն քաշում հրապարակապէս աղաղակել,—, որ իրենք Հայերի հետ ոչ մի կապ, ոչ մի առնչութիւն չունին, որ իրենք հայերից երես թէքած կաթուղիկներ են, պապական պատերններ...

Ականջդ խօսի Ազարեան, միակն էիր դու, որ քաջութիւն

*) Պ. Լուսինեանը Թերևս չգիտէ, որ Վեննայի փոքրաթիւ գաղութը, հայ հովիւ չունենալու պատճառով, իւր հոգեւոր պէտքերը կատարել է տալիս յոյն քահանային, որովհետեւ Միսիթարեանները բացէ ի բաց մերժում են կատարել ՆՄԲ.

ունեցար քո, ընկերակիցներիդ և հօտիդ դիմակը պատռելու...

Այս և նման շատ երևոյթներ մեզ բերում են այն եզրակացութեան, որ հայերէն տառերով տպուող մամուլից մեծ մասը ոտքերի տակ բարոյական հող չունենալով, սկսել է արուեստական կերպով պահպանել իւր ողորմելի գոյութիւնը:

Գ. ԼՈՒՄԻՆԵԱՆ

«ԼՈՅՍ» ՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

Վահան Վ. Պարտիզակցու «Լոյսը» բարեփոխուելով և ընկնելով Արմաշեան անդրանիկ սան շնորհալի Բարգէն ծ. վարդապետի ձեռք տարւոյս յունուարի սկզբից սկսել է լոյս տեսնել Կ. Պօլսում իբրև գլխաւորապէս կրօնական շաբաթաթերթ: Կ. Պօլսի ամեն. Պատրիարքի՝ Խմբագրութեան ուղղած օրհնութեան թուղթը, որ տպուած է թերթի №-1ում, այսպէս է բնորոշում «Լոյսի» նպատակը.

«...Աւելի ժողովրդին պէտքին հետևիլ՝ քան իրենց ճաշակին, աւելի օգտակարին միտ դնել՝ քան հաճելոյն: Խորշել անձնականութիւններէ, հակառակաբանութիւններէ, աւելորդ խնդիրներէ: Նոյն իսկ կրօնական կամ դաւանաբանական նրբութեանց մէջ չմտնել, այլ աւելի բարոյական ուղղութեան վրայ քալել»:

Եւ մեր ստացած մի քանի համարները այնքան լուրջ և հետաքրքրական բովանդակութիւն ունին, որ կարելի է յաջող ապագայ գուշակել «Լոյս»-ին, որից լոյս կսպասէ ընթերցողը:

ՆՈՐ-ԴԱՐՆԻ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒՄԸ,

Մի պատմական առեղծուած է հայ ազգը և այս տարօրինակ ազգի մէջ կատարուող իրողութիւնները շատ անգամ անհասկանալի են: Ամեն ազգի մէջ իսկական գործիչները և ազգի հաւատարիմ բարեկամներն են արժանանում յարգանքի և բաղդաւորութեան, իսկ մեր մէջ ընդհակառակը, Վաղուց փակուած «Արձադանքը» և նոր վերանորոգուող «Նոր-Դարը» պէտք է խոստովանուել, որ արժանաւորապէս չեն գնահատուել հայ ազգի կողմից: Սակայն պէտք է յուսալ, որ հետզհետէ աճող ինք-